

Lövet

Fastighetsägarförening

I julens nummer av Lövet kan du läsa om Björköns bebyggelsehistoria. Erland berättar i vilken ordning vi alla kom hit. Han kartlägger också litet av de osynliga band som finns mellan de gamla skärgårdssläkterna. I detta nummer ägnar Johan sig åt äppelodling. Ulla tycker att sommaren var för kort men den regnade i alla fall inte bort. Vi berättar också om det nuvarande färjeläget. Alla har bekymmer med älgarna. Ulla oroar sig för deras hälsa men Johan vill helst slippa dem över huvud taget.

Från ordföranden

Nu är detta år snart till ända. Vad händer i vår del av skärgården nästa år?

Vad händer på "vår" ö? Ja, det vet vi inte!

Men vi vet att vår förening har gett möjlighet för både Segelholmen och Skräkholmens tomtägare att komma med! Låt oss välkomna dem som vill komma med och att vi ser till att vi tar väl hand om dem! Det är av godo tycker jag att vi blir fler.

Vi vet också att vi skall gå vidare och ta reda på vad vi alla tycker om en eventuell Waxholmsbrygga! Kommunikationerna till och från Ornö är en pågående fråga. Bilfärjans läge-Dalarö-Gålö?

Jag vet att denna tidning läses av andra som inte bor på Björkö. Har ni något ni vill säga eller kommentera, så kom igen, ni är välkomna att säga er mening!

Nåväl.... Vi ses... Hälsningar Janne

Innehåll

I detta nummer kan du läsa om:

Från ordföranden	1
Läsarsvar: Om Köpmanudden	1
Ullas krönika	2
Trädgårdsdags	3
Äpplen och nostalgi	3
Björköns bebyggelsehistoria	4
En färja korsar sitt eget spår	6
Erland blickar framåt	6

Om Köpmanudden

I förra numret frågade vi om någon kände till hur Köpmanudden fått sitt namn. Det visar sig både Ulla i Norrviken och Håkan Elmquist har litet förslag. Så här säger Håkan:

”Beträffande Köpmanudden har jag hört att namnet ska ha uppkommit av att fiskuppköparna kom till udden för att köpa fisk av fiskarna.”

Ulla säger så här:

”Köpmanudden har fått sitt namn från dem som kommit från Utö och Muskö på väg till stan för att sälja olika saker. De brukade ta en paus eller stannade över natten på udden och så fick den sitt namn.”

Bästa läsare,

**En god och fröjdefull helg!
önskar redaktionen**

Ullas krönika

Juni - Jag tror på sommaren och nu är den här. Juni är en härlig månad. Det blir ljusare för varje dag som går. Det är folk i nästan alla stugor och livet känns bra. Precis lagom varmt och en och annan dag regnar det. Midsommaren på gården följer traditionerna med dans runt stängen. I år kom ett sällskap från Segelholmen med Lars-Gunnar i spetsen. Han hade sitt dragspel med. Erland och han spelade till dansen. Då kom jag att tänka på min ungdom (länge sedan nu). Då Lars-Gunnars pappa kom hit och spelade. Det var på kvällen och vi dansade på logen. När vi tröttnade på dansen gick vi upp på något berg och väntade på soluppgången. Sedan plockade vi sju sorters blommor att ha under huvudkudden. Så tror jag inte dagens ungdom gör.

Juli - Aktiviteternas månad. Då händer allting på en gång. Gudstjänst på Huvudskär, Röda Korset på Sundby, föreningsparty hos Maria och Janne på Lindudden och årsmöte hos Harriet och Jörgen. Årsmötet var det enda jag orkade gå till. Jag säger som min pappa "det var bättre förr" men hans förr var inte detsamma som mitt förr.

Augusti - varm och jobbig. Gick bara utomhus morgnar och kvällar. Orkade knappt andas. När jag tänker tillbaka så tycker jag att solen sken hela sommaren men så var det inte. När jag tittar i min dagbok så ser jag att det var 16 mulna och halvkla dagar i juli och 19 mulna och halvkla dagar i augusti. Det är besynnerligt men så är det med minnet. Den 29 augusti fyllde min syster Ansa 80 år och hade mottagning på Verkudden. Vindbådan levererade släktingar och hämtade dem på kvällen. Hon uppvaktades av ett 50-tal släkt och vänner.

Det fortsatte att vara sommar i *september*. Det var en bra värme - jag kunde andas igen. Hösten började den 28 september. Pelle fyllde 80 och firade den 27:e. VI började på eftermiddagen och höll på nästan hela natten. Omkring 100 personer åt, drack, sjöng och hade roligt. Ornö Spelmän var med och det blev lite dans också.

Den riktiga hösten börjar här på Björkö med att bokbåten kommer till Edvardsudde. Först lånar vi böcker och sedan har Gun och Kristina ett dukat kaffebord med bullar och kakor. Det är så trevligt att umgås en stund med grannar och bokbåtsfolket. Sedan tar man sina böcker och åker hem, lägger sig på soffan och läser.

Den här hösten har varit varmare än normalt och det är ju bra. Då blir elräkningen lägre. Annars tycker jag om när det blir mörkt och kallt. Man stänger sin dörr och tänder en brasa och lite ljus.

Antal soliga, halvkla och molniga dagar och mängd regn i mm juni-nov 2003

	Soliga	Halvkla	Molniga	Regn
<i>juni</i>	9	14	7	57 mm
<i>Juli</i>	15	8	8	61 mm
<i>Aug</i>	12	11	8	97 mm
<i>Sept</i>	16	8	6	20 mm
<i>Okt</i>	7	11	13	42 mm
<i>Nov</i>	3	3	24	87 mm

I slutet av sommaren hittade man på gården en älg som hade hängt sig. Man vet inte om den tröttnat på livet eller det kanske var en olyckshändelse. Stigge trodde att älgen hängde sig för att det var så tråkigt på Björkö men vi björköbor tror INTE det.

Senare denna höst fick jag höra en älghistoria till: I Svanviken fann man en älg liggande utanför stake-tet, bakom sjöboden. Den kunde inte resa på sig men den var vid liv, fast mycket svag. Man kunde gå väldigt tätt in på utan att den gjorde några ansatser att resa sig.

Den fick naturligtvis avlivas. Det visade sig att den hade brutit ena bakbenet. Det var helt av och benpiporna stack ut. Solan hade observerat den någon timme innan men ca hundra meter längre bort, då hade den rest på sig men inte sprungit iväg. Enligt Solan så verkade det som att den stod på tre ben. Med tanke på hur infekterat såret var och att den var så svag så hade den säkert varit skadad i flera dar kanske upp mot en vecka. Jag förstår faktiskt inte vad det är med älgarna nuförtiden. Eller är det bara på Björkö de är så svaga, sjuka och konstiga?

ulla@bjorko.nu

Björköunds fisk önskar
alla Lövetläsare en riktigt god jul!
Pelle Gun Kristina Anders

Trädgårdsdags

Hej, nu har en nu en varm och skön sommar gått till ända. Rådjur och älgar har smakat i sig det mesta, av vad som odlades i trädgården som inte var inhägnat.

Jag fick tips om att man kan spara frön från sina trädgårdsväxter, i stället för att köpa nya varje år. Det lättaste är att ta ettåringar t.ex. dill eller blommor som ringblomma och tagetes. Plocka inte bort dem när de blommar utan låt det bli frö först. Sedan plockar man fröställningarna och lägger dem glest på en tidning på någon torr plats. De får inte mögla.

När fröerna torkar ramlar de ner på tidningen och sen samlar man ihop den och lägger fröna i en påse (tips: melittafilter är bra att använda som påse så ligger de luftigt). Ärtor och bönor är också lätta att torka. Låt dem bara växa till fröna mognar och det rasslar inne i skidan. Sedan låter man skidorna torka inomhus tills de är riktigt torra. Efter det är det bara att ta bort skidan. Tvååriga växter som överlever vintern i landet, t.ex. persiljan, brukar året därpå gå i blom. Då gör man likadant som med dillen - låt dem få frö som torkas och samlas.

Vi har också tvååriga växter som fryser bort under vintern t.ex. morötter och rödbetor. Dessa måste man gräva upp och lägga frostfritt över vintern - t.ex. i källaren - i jord, sand eller torvmull. Plantera ut dem nästa vår och vänta på att det blir blommor och sedan frön. Det är förstås lite överkurs! Andra fröer (t.ex. från tomater och gurka) som är kladdiga kan man lägga i vatten och låta det jäsna några dagar. Rör om då och då. Så småningom kommer de friska fröerna att falla till botten och resten flyta upp till ytan., Skölj fröna några gånger för att sen låta dem torka.

Vill du läsa mer om odling, så kan jag rekommendera en frökatalog: *Runåbergs fröer*. Det är inga fina bilder som i andra kataloger men finns bra texter om växterna. De beskriver mycket om sådd, skörd och fröodling. Man får också också veta vilka växter som trivs tillsammans. Katalogen ges ut vartannat år.

2004 kommer den nya katalogen. Adressen är Runåbergs fröer, Känstorp 7368, 444 93 Spekeröd. Tel. 0303-777140 (10.00-16.00) Fax. 0303-798212. eller hemsidan www.runabergsfroer.se

solan@bjorko.nu

Äpplen och nostalgi

Så här i juletider kommer nostalgin över mig, blandad med positiva minnen från barndomen. Konstigt nog är många positiva minnen kopplade till något man kan äta eller dricka. Jag minns när farmor gjorde ejder i järngrytan på Björkö med gräddsås till.

När jag träffar Monika på Lindholmen tänker jag på alla bigarråer som slank i magen på sensomrarna förr om åren. Andra starka och positiva minnen är styckningen av julgrisen. Lagom till jul kom två halva grisar i två stora svarta plastsäckar till Stureby, som hela familjen hjälptes åt att stycka och preparera. Jag minns höstarna med skörd av bär och frukt. Vinbär som kokades till saft och äpplen som gjordes till mos och äppelvin. I hörnet på vardagsrummet hade farfar en dammaschang med ett ganska grumligt innehåll som stod och puttrade, som han skakade om då och då. Många år senare fick jag chans att smaka skapelsen.

Men om traditionerna skall finnas kvar så måste jag själv göra en insats för nästa generation. Under året har några vinbärsbuskar och björnbärsbuskar planterats, viktigare än så är att Björkö 21:1 har fått sina tre första äppelträd. Vi följer Anna-Lisa på Verkudens äppelträdsexempel med ytterligare ett James Grieve, en Gyllenkroks Astrakan och ett Transparente Blanche.

För några månader sedan hade jag inget hopp om att kunna ha äppelträd på vår karga skärgårdstomt men efter att läst Görel Kristina Näslunds Äppelbok och fått några goda råd från Brunnsviken Trädgård kom jag på andra tankar. Väljer man ett svagväxande träd kan faktiskt 500 liter jord räcka om man ger det lite extra omsorg och vatten i juli.

Kanske kan jag rekommendera någon granne att plantera Discovery som är ett annat svagväxande träd? Det ger frukt tidigt där frukten dessutom sitter starkt. Görel beskriver frukten så här "Köttet är fast, sött och saftigt med en aning av jordgubbe i smaken". Får ni inte association till sommaren?

Äppelträden i jorden är gott och väl men så är det detta med rådjuren och älgen, Erland har berättat hur träden ansas så hårt att det inte blir någon frukt. I år har naturen gått hårt åt Björkö's älgstam och som blivande äppelodlare kan jag bara hoppas att jaktlaget ser till att den inte blir större nästa år.

Johan, Norrviken

Björköns nutidshistoria - bebyggelsen

Björköns nutidshistoria, kan man säga, började i och med att Per-Erik Andersson den 3 maj 1886, köpte hemmanet Björkö från Magnus Andersson på Utö. Tidigare har Björkö brukats av arrendatorer. Björkö tillhörde Utö i olika konstellationer. Det finns dokumenterat att Björkö brukades redan före Rysshärjningarna 1719. Björkö tillhörde då Edenäs på Utö som ägdes av riksrådet greve Clas Bonde (se Britt-Marie Wahlströms bok om rysshärjningarna).

Brukspatron M Andersson köpte och avstyckade fastigheten Björkö från Utö Bryggbolag 1891. Det sägs att han innan han sålde fastigheten avverkade skogen, han kallades även Plank Anders. Björkö 1:1 omfattade vid avstyckningen förutom huvudön även Björkö-Skrakholmen, Segholmen, Lindholmen, Aspkobben samt Verk-kobben.

Per-Erik köpte Björkö för 7 000 riksdaler. Men det visade sig i samband med sökandet av lagfart att det fanns ett skuldebrev på 2 500:- kopplat till fastigheten, som inte säljaren hade upplyst om.

Tidigare har huvudsysslan på Björkö varit lantbruk och fiske, så även för Per-Erik. Det var först sonen Gustav som exploaterade den såg och träförädlingsverksamhet som präglat stamfastigheten under stora delar av 1900-talet. Tidigare fanns det enbart en såg för husbehov.

Per-Erik (f. 1845 i Västerhaninge) var gift med Charlotta Lundholm (f. 1861 på Utö) och tillsammans fick de två barn, Gustav och Joel. Per-Erik avled 1924. Ägandet av Björkö övergick då till sterbhuset som bestod av Charlotta, Gustav och Joel. Efter Joels frånfälle 1930 ägdes Björkö av Charlotta och Gustav. Charlotta avled 1951.

Charlottas syster Eva, var gift med en båtsman Hagman och bosatt på Muskö. De fick tolv barn, varav nr sju Hanna sedermera (1920) gifte sig med Gustav Andersson på Björkö. Efter Gustav och Hannas frånfälle övergick ägandet till barnen Sonja, Ulla, Anna-Lisa och Bertil. De kom att äga Björkö gemensamt fram till det senaste ägarbytet då syskonen sålde Björkö 1:1 till Henrik Andersson 1998.

Systrarna Charlotta och Eva Lundholm hade även en bror, Gustav Lundholm, som så småningom kom att förvärva Lindholmen av sin sväger (Per-Erik).

De första avstyckningarna

Skrakholmen var den första fastigheten som Per-Erik avstyckade från Björkö 1:1. Försäljningen gjordes redan 1891 och köparen var Carl Fredrik Axelsson från Muskö, kostnad 400 kr. Man var lite långsam med att söka lagfart så Skrakholmen (Björkö 1:3) fick fastighetsbeteckningen efter nästföljande avstyckning som var Edvardsudde (Björkö 1:2), avstyckad 1908. Edvardsudde har fått namnet efter köpare Edvard Jansson, far till nuvarande ägaren Pelle Jansson. Stället kallas även för Björkö Sund.

Bilden visar Per-Erik längst till vänster följd av sonen Joel och hustrun Charlotta. Längst till höger står Charlottas bror Gustav Lundholm, och 4 från höger står hans hustru Alma med sonen Fritjof snett bakom. Mellan Charlotta och Alma står Fritjofs hustru Elsa. Damen som står mellan Alma och Gustav är en okänd sommargäst från Björkö. Bilden är tagen på bryggan vid Varnö (på Ornö).

Nästa avstyckning är Segholmen (Björkö 1:4), köpare August Lundholm. Eventuellt släktskap med syskonen Lundholm (Charlotta, Eva och Gustav) utreds just nu av släktforskare. Efter hustrun Emmas frånfälle övergick ägandet till sönerna Ludvig, Gunnar och Ivar.

Lindholmen (Björkö 1:5) avstyckades någon gång i början av 1920-talet. Huset stod klart för inflyttning 1922. Lindholmen ägs fortfarande

av släkten Gustav Lundholm, genom sonsonen Ulf.

Alla tre, Edvard Jansson, August Lundholm samt Gustav Lundholm med familjer var bosatta på södra delen av Ornö (Varnö och Flundrevik) innan de kom till Björkö.

Västraland (Björkö 1:6) och Rosengården (Björkö 1:7) köptes och bebyggdes i mitten av 1920 talet av respektive Karl Andersson och Sven Andersson (kallad Sven i Rosengår'n). Karl och Sven kom från Sorunda och var fiskarkompanjoner. Karl Andersson gifte sig sedermera med Tyra Hagman syster till Hanna Andersson på Björkö. Nu ägs Västraland av Gunilla Judell Holmberg och Rosengården av fam. Kristian Ericsson.

Vid den här tiden byggdes även Verkudden (1926) och Svanvik (1934), dessa avstyckades inte utan kom att tillhöra stamfastigheten (Björkö 1:1). Verkudden byggdes till sonen Joel som led av TBC. Joel bodde där, tillsammans med sin mor Charlotta,

till sin död 1930. Verkudden och Svanviken kom inte att avstyckas från Björkö 1:1 förrän 1977.

Svanvik byggdes av Brita och John Karlsson, Karlssons kom ursprungligen från Utö. De levde på fiske och försäljning av grönsaker. På somrarna hyrde de ut sitt hus och bodde själva i sjöboden (tapetserat med kartonger för att förhindra draget).

Sommarboende

De hitintills gjorda avstyckningarna har varit till personer som hade sin verksamhet i trakten, i huvudsak fiskare. Nästa avstyckning (Björkö 1:8) går till fam. Larsson (Erik och Gulli) 1938. De representerade den första inom kategorin sommarboende, som inte har sin utkomst i skärgården. Erik Larsson var uppväxt på Utö. Idag bor fam. Bengt Jansson här.

Sedan kom Aspkobben 1940 (Björkö 1:9), köpare Viran och Gustav Aveklint, Viran var uppväxt på Ornö och Lindholmen som fosterbarn hos familjen Lundholm. Efter flera ägarbyten bor idag fam. Rutberg på Aspkobben.

Nästa omgång avstyckningar skedde på Lindudden. Den första av dessa var professorsfamiljen Kindberg. De sägs att de kom iland med segelbåt på Rumpudden, och tyckte att det var så fint där att dom frågade om dom fick köpa en tomt. Gustav var aldrig intresserad av att sälja på den delen utan erbjöd istället en tomt på Lindudden (Björkö 1:10).

En kuriositet i det sammanhanget var att det första kontraktet som skrevs var mycket generöst bl.a. står att de för all framtid får använda huvudfastighetens samtliga bryggor även sådana som då inte var byggda. Året efter skrevs ett tillägg som begränsar tillgången till att enbart omfattad den befintliga bryggan i Norrviken.

I kontraktet fanns också en formulering om att en tre meter bred väg skulle byggas mellan fastighet och huvudfastighetens brygga samt till en framtida brygga för Vaxholmsbåten vid Verkudden. Denna formulering finns med i flera av kontrakten för fastigheterna på Lindudden.

Näst avstyckning, Björkö 1:11, blev till familjen Wirén (tonsättaren Dag med hustru Noel och dottern Annika) Huset byggdes 1948. De kom till Björkö som bekanta till Kindbergs.

Klippan (Björkö 1:12) på östra sidan av Lindudden köptes av Matt-Anders (Anderson som hade en mattfirma). Ägs idag av Lennart Sandberg. Och på

Linduddens västra sida köpte Allan och Selma Linden Björkö 1:13 1947. Tomten köptes senare av fam. Henry Elmquist, nuvarande ägare Jan Elmquist.

Björkö 1:15 köptes av Emil Folmerts 1944, Folmerts kom till Björkö som sommargäster på Svanviken. Fastigheten såldes senare till Rune Andersson som under flera år hyrde ut huset under sommarperioden. Nuvarande ägare är familjen Sirén

Verkkobben/Karins kobbe (Björkö 1:14) vid Norrvikens inlopp såldes till Karin och Uno Jungberg. Nuvarande ägare är dotterdotter Kristina.

Flera av de som köpte fastighet på Björkö under den här perioden kom till Björkö via den uthyrningsverksamhet som bedrevs av en förmedling på Muskö, som annonserade ut sommarboende till hugade semesterfirare från staden. Oftast varade hyresperioden i 14 dagar.

Ett antal avstyckningar på Skräkholmen och Segholmen fick fastighetsbeteckningar med Björkö 1:n. Men nästa avstyckning på huvudön Björkö är Olle Ericsson (Björkö 1:23) och Wilhelm Gustavsson (Björkö 1:24) på Köpmanudden. Olle med familj bor fortfarande kvar medan Björkö 1:24 ägs idag av fam. Nordin.

Sture Lind (Björkö 1:25), avstyckning längst ut på Lindudden, ägs numera av Jack Koert, och familjen Henkes tomt (Björkö 1:26) avstyckades samtidigt 1969.

1979 gjordes avstyckning till syskonen Anderson, Sonja, Anna-Lisa, Ulla och Bertil som då fick var sin tomt. Ulla och hennes man Henning hade redan byggt vid Norrviken men tomten var inte avstyckad från stamfastigheten (Björkö 1:27). För Sonja och Anna-Lisa avstyckades Svanvik (Björkö 1:30) respektive Verkudden (Björkö 1:28) medan Bertil höll tillgodo med sågen och en tomt bredvid sågen med tillhörande sågspånshög (Björkö 1:29). Vid försäljningen av Björkö såldes Bertil sin tomt till den nuvarande ägaren av Björkö, Henrik Andersson.

De sista avstyckningarna som har gjorts var 1995 och omfattar fam. Karlström i Norrviken (Björkö 1:33) och fam. Sohlberg (Björkö 1:32) vid Båtsviken. Men dessförinnan gjordes en avstyckning inom fastigheten Björkö 1:28 på Verkudden till Harriet Lindblom Strandberg (Björkö 1:31).

erland@bjorko.nu

En färja korsar sitt eget spår

I Dalarö har man länge upplevt trafiken genom samhället som en belastning. Alla som åkt till hotellbryggan i Dalarö vet precis. Det är för trångt och inga parkeringar finns. Det fungerar inte längre. Ett annat problem har seglat upp när det gäller Ornöfärjan - kapacitetsbrist. Ibland finns det inte plats för alla bilar. Ett liknande problem finns också för persontrafiken Årsta-Utö. Det finns inte tillräckligt med parkeringsplatser. Möjligheterna att lägga till med flera båtar på en gång i Årsta är inte så goda. På inget av ställena går det att bygga ut.

Då verkar det inte finnas någon annan utväg en att anlägga en ny hamn. Vad kan man då ställa för krav på en ny hamn? Den måste ha ett skyddat läge; vara isfri under så stor del av året som möjligt; inte påverka havsmiljön för mycket; inte störa omkringsboende. Det vore bra om den låg närmare slutmålet så resorna med båt blev kortare. Om det också skulle gå att samordna Utös och Ornös behov så skulle man bara behöva anlägga en hamn istället för två.

Det har förekommit ett flertal olika förslag med allt från Vitså, vid Sandemar och Sjöleden. Vitså stupar på att det ännu inte fattats något beslut i högsta försvarsledningen. Sandemar var inte lämplig som hamn. Det som verkar vara mest aktuellt just nu är Sjöleden, nära Karlslund där kommunen äger angränsande mark. Det är tråkigt att kommunen förordar Sjöleden med sina många nackdelar. Den tidiga isläggningen kommer att ge ökat slitage och därmed ökade driftskostnader för fartygen. I grunda vatten som Väsbyfjärd kommer de djupa färjorna att ställa till problem. De manövrerar vid tillägg med full maskinstyrka på alla propellrarna. Detta resulterar i att fartygen drar upp bottensediment innehållande allehanda miljöföroreningar som ånyo kommer in i biosystemets kretslopp. Dessutom kan väl Utöborna knappast tänka sig att åka ända hit?

Återstår ett alternativ - Gålö. Till Gålö är det närmare, både från Ornö och Utö. Det gör att man kan göra en gemensam hamn för bägge öarna. Det stora djupet gör att fartygen inte rör upp bottensediment. I och med att platsen ligger längre ut är den isfri längre. Man skulle kunna transportera fler människor/bilar på kortare tid. Tanken på en rundlinje Utö-Årsta Havsbad-Gålö-Dalarö-Ornö-Utö gör det hela ännu mer tilltalande.

Varför förordar ingen Gålö istället? Alternativet skulle ju gagna fastboende, företagsamhet på öarna, det rörliga fritidslivet och miljön. Lövet lovar dock att rapportera vidare vad som än händer.

/HLS

Erland blickar framåt

Lite smått och gott för den intresserade av aktiviteter i vår närmiljö.

- 13 dec. Kl 9:30-15:00 Ornös julmarknad på Hässelmara gård. Våldigt fina julvykort kan man köpa här. Bland mycket, mycket annat. Det är lätt att ta sig till Hässelmara gård. Buss från Handen, bilfärja eller taxibåt över till Ornö och ett par minuters promenad från färjan.
- 14 dec. Kl 16:00 Luciagudstjänst i Dalarö. Barnkör.
- 17 dec. Kl 13:00 Adventsandakt i Ornö kyrka.
- 25 dec. Kl 07:00 Julotta i Ornö Kyrka
- 28 dec. Kl 13:00 Julsånggudstjänst i Dalarö Kyrka
- 30 dec. Nyårskonsert i Ornö kyrka. Ornö Spelmän.
- 4 januari Kl. 11:00 Söndagsgudstjänst i Ornö kyrka.
- 6 januari 16:00 Musik i julens tecken i Utö kyrka.

Dessutom *de sista adventshelgerna* innan jul är familjen Jansson på Skansen som vanligt. De säljer nog laxburgaren (MacGun?!) och världens godaste fisksoppa.

Jan Elmquist är ansvarig utgivare.
Harriet Lindblom Strandberg är kontaktkvinna. Postadr: Björkö Lövet, Verkudden, Björkö, 130 55 Ornö. Fax: 08-556 000 42.
Tel: 08-556 015 50. E-brev: lovet@bjorko.nu

Faktaruta

Småbåtshamnar i svenska skärgården innehåller världens högsta koncentration av tungmetaller. Dessa härrör från bottenfärg på fritidsbåtar.

I de varma fastlandsinnerfjärdarna leker mycket fisk. Där försörjs skärgården med nya fiskungar. En grumling av vattnet och nedfallande partiklar stör fiskens lek och rommens utveckling.